

Asia: VN/879/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUKSESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMI-SESTA

Kaupan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikkoaiheeseen liittyen ja lausuu seuraavaa:

Esitysluonnos sisältää uusia vastuita Patentti- ja rekisterihallitukselle, joka vastaisi yritysten digitaalisen taloushallinnon verkoston ohjauksesta sekä sovittaisi yhteen kehitystyötä niin, että julkisessa hallinnossa ja yksityisellä sektorilla toteutettavat digitalisaatiohankkeet tukisivat yritysten digitaalisen taloushallinnon verkoston teho-kasta toimintaa. Lisäksi ehdotusluonnos sisältää säännöksen yritysten digitaalisen taloushallinnon yhteistyöryhmästä.

Esitysluonnoksen tavoitteena on varmistaa reaaliaikatalouden kehityksen jatkuminen Yrityksen digitalous-hankkeen päättymisen jälkeen niin, että uudenlainen yhteiskehittäminen jatkuisi osana virastojen ja yksityisten toimijoiden normaalia toimintaa.

Kaupan liitto pitää reaaliaikatalouden markkinaehtoista edistämistä kannatettavana ja tärkeänä tavoitteena. Kaupan ala on tunnistanut osan reaaliaikatalouden piiriin kuuluvien elementtien, kuten sähköisten sanomien edistämisen, sisältävän liiketoiminnallista hyötyä. Siksi on perusteltua jatkaa näiden ratkaisujen edistämistä.

Toisaalta reaaliaikatalouden nimissä ja näin ollen myös Yrityksen digitalous-hankkeen piirissä on edistetty myös ratkaisuja, joiden vaikutus kaupan alalle ei ole kokonaispositiivinen. Näihin sisältyvät mm. nelikulmamallissa toimivat ekuitit, joille ei ole todettu olevan asiakkaiden keskuudessa kysyntää kaupan olemassa olevien ratkaisuiden rinnalle ja joiden on arvioitu lisäävän kaupan alan kustannuksia. Siksi on erityisen oleellista, että esitysluonnoksessa korostetaan sähköisten liiketoimintatositteiden edistämisen tapahtuvan markkinaehtoisesti yritysten tarpeista käsin.

Kaupan liitto lausuu yksityiskohtaisesti seuraavista kokonaisuuksista:

Yhteistyöryhmä

Esitysluonnoksessa käsitellään useaan otteeseen valtionhallinnon ja yritysedustajien muodostamaa yhteistyöryhmää. Esimerkiksi kappaleessa 1 Asian tausta ja valmistelu, todetaan seuraavaa: Kehittyäkseen yritysten digitaalinen taloushallinto tarvitsee yritysten ja julkisen hallinnon toimijoiden verkoston ja yhteentoimivan toimintaympäristön. Verkoston toimintaa ohjattaisiin yhteisesti sovitulla säännöllä, joiden noudattamiseen mukana olevien toimijoiden tulisi sitoutua. Tavoitteena on, että yritysten liiketoimintatieto siirtyisi digitaalisessa ja rakenteisessa muodossa yritysten ja viranomaisten välillä reaaliaikaisesti ja turvallisesti vähentäen yrityksille raportointivelvoitteista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Lisäksi tiedot liikkuisivat yritysten välillä rakenteisessa muodossa vähentäen yritysten liiketoimintakustannuksia.

Yhteistyöryhmää ja sen kokoonpanon muodostamista käsitellään tarkemmin vielä kappaleissa 3 Tavoitteet, 4 Keskeiset ehdotukset sekä 7 Säännöskohtaiset perustelut.

Kaupan liitto pitää julkisten toimijoiden ja yritysedustajien yhteistyötä kannatettavana, mutta toivoo tarkennusta yhteistyöryhmään; sen muodostamiseen ja toimintaan. Ensinnäkin on oleellisen tärkeää, että yhteistyöryhmään osallistuminen pohjautuu vapaaehtoisuuteen ja siinä ovat edustettuina ne tahot, joita liiketoimintatietojen digitalisointi ja standardointi koskevat. Tämä olisi suositeltavaa korostaa myös esityksen perusteluissa. Toiseksi ryhmää sitovat säännöt herättävät kysymyksiä: Mihin verkostossa mukana olevien tulee sitoutua? Olisiko esim. mahdollista kritisoida reaaliaikatalouden nimissä edistettäviä kokonaisuuksia tai tapaa, jolla niitä edistetään. Esitysluonnoksen kohta koskien yhteistyöryhmän sitovia sääntöjä herättää enemmän kysymyksiä kuin antaa vastauksia, siksi sitä tulisi merkittäväällä tavalla päivittää.

Uudet palvelut ja data

Esitysluonnoksen kappaleessa 4.2. Pääasialliset vaikutukset todetaan, että yhteisellä yritysten digitaalisella taloushallinnon toimintamallilla ja infrastruktuurilla edistetään toimialariippumattomien ratkaisujen syntymistä ja ehkäistään taloushallinnon digitalisaatiokehityksen eriytymistä. Tilannekuvalähtöinen yhteiskehittäminen varmistaa, että kehitystyötä tehdään yksityisen ja julkisen sektorin kesken molempien tarpeet huomioiden. Yhteiskehittämisen tuloksena markkinoille syntyy todennäköisemmin yhteentoimivia ja yritysten toimintaa tukevia palveluja. Yhdessä kehitetyt ja rakennetut ratkaisut edesauttavat myös muiden toimintakokonaisuuksien toimintaa mahdollistamalla esimerkiksi tiedon jakelun yrityksen digitalouden kokonaisuutta laajemmin. Digitalisaatioon ja muun muassa datan laadun parantamiseen liittyvä yhteiskehittäminen luo perustaa tekoälysovellusten käytölle ja uusien teknologioiden hyödyntämiselle.

Kaupan liitto huomauttaa, että pääsiallisissa vaikutuksissa korostuu viranomaisten tarpeet, sekä datan vapaa jakaminen yrityksen digitalouden kokonaisuutta laajemmin. Nämä ovat tekijöitä, joiden myötä reaaliaikatalouden kustannukset kohdistuvat erityisesti niihin, jotka tuottavat sähköisiä liiketoimintatositteita, kuten kaupan alaan. Samalla hyödyt valuisivat viranomaisille ja kolmansille tahoilla. Kaupan liitto pitää kriittisen tärkeänä, että esitysluonnoksen perusteluihin sisällytetään markkinaehtoisuuden edellytys digitaalisen taloushallinnon toimintamallin ja infrastruktuurin edistämiseen. Yritykset ottavat uusia digitaalisen taloushallinnon malleja käyttöön sitä mukaa, kun arvioivat saavansa niistä liiketaloudellista hyötyä.

Edelleen esitysluonnoksen säännöskohtaisten perustelujen mukaan Patentti ja rekisterihallituksen tehtävät sisältäisivät kehitystyön yhteensovittamiseen ja kokonais-tavoitteiden etenemisen varmistamiseen liittyviä tehtäviä. Näitä olisivat muun muassa yritysten kyvykkyyksien ja toimintaympäristön muutosten tilannekuvan ja kehittämisen tiekartan ylläpito, datalähtöisen asiakassegmentoinnin kehittäminen sekä kokonaisarkkitehtuurin päivittäminen ja ylläpito.

Kaupan liitto pitää huolestuttavana, että Patentti ja rekisterihallituksen uudet tehtävät sisältäisivät datalähtöisen asiakassegmentoinnin kehittämistä. Kyse on yritysten omasta datasta ja asiakaspalvelutarpeista. Viranomaisen tehtävänä ei voi olla asiakassegmentoinnin kehittäminen. Pahimmillaan kyseinen tehtävä tarkoittaisi esimerkiksi kaupan asiakkaiden ostotietojen valumista kaupan ulkopuolelle. Kaupalla on vastuu ja velvollisuus pitää asiakastieto turvattuna.

Kustannukset ja hyödyt:

Kappaleessa 4.2. Pääasialliset vaikutukset todetaan, että yrityksille ja julkiselle sektorille arvioidaan kertyvän yhteensä jopa yli 6 miljardin euron vuosittaiset säästöt hallinnollisen työn ja kustannusten vähentyessä.

Kaupan liitto on kritisoinut moneen eri otteeseen laskemaa ja korostaa, että laskelma ei pidä paikkaansa. Laskennalliset säästöt pohjautuvat laskentamalleihin, joissa oletuksena on mm., että yritykset lähtevät liikkeelle paperisten tositteiden käsittelystä. Kaupan liitto korostaa, että laskelmien lähtötilanne ei pidä paikkaansa, sillä yli 90 % yritysten välisestä b2b laskutuksesta on sähköisessä ja rakenteisessa muodossa ja merkittävä osa myös kauppojen b2c asiakaskuiteista on sähköisiä. Osalla kaupoista kuitit on sähköistetty esim. sähköpostiin lähetettäväksi pdf kuiteiksi ja osalla on muita palveluita, joiden kautta asiakas saa kuittitiedot kuvina tai halutessa rakenteisissa muodossa.

Vaikutukset osiossa tulisi Kaupan liiton mukaan korostaa myös sitä, että viranomaisraportoinnin automatisointi ei tuo kustannussäästöjä yrityksille tai edes viranomaisille, jos automatisoitu raportointi tulee niin sanotun perinteisen raportoinnin oheen. Tämä toisi yritysten näkökulmasta ainoastaan lisäraportointia, josta syntyy lisäkustannuksia. Ainoastaan siinä tapauksessa raportointikustannukset vähenevät, että viranomaiset absoluuttisesti supistavat pakottavaa raportointia. Esitysluonnoksessa ei tuoda lainkaan esiin raportoinnin tai sen kustannusten kehittymistä.

Kunnioitavasti

KAUPAN LIITTO

Kari Luoto
toimitusjohtaja

Toni Jääskeläinen
johtava asiantuntija

Jääskeläinen Toni

Kaupan liitto ry